

SYSMÄN LUKIO

OPINTO-OPAS

lv.2022-2023

juniorit ja seniorit

SISÄLLYS

1 YHTEYSTIETOJA

2 AIKATAULUJA LUKUVUONNA 2022-2023

Työ- ja loma-ajat
Jaksot lv.2022-2023

3 JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

4 POISSAOLOT

5 SUORITUSOHJEITA

Opintojakson suorittaminen
Osaamisen tunnistaminen ja opintojen hyväksilukeminen
Jaksojärjestelmä, koeviikko
Oppikirjat, tietokoneet, autokoulu
Ainevalintojen muuttaminen
Matematiikan oppimäärän vaihtaminen
Esitys opintojaksosuunnitelman muuttamisesta – lomakkeen palautuksen aikataulu
Lukiosta eroaminen, jatko-ohjaus

6 ARVIOINTI

Opintojakson arviointi
Opintojakson uusiminen
Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa
Oppiaineen oppimäärän arviointi
Lukion oppimäärän suorittaminen
Muutoksenhaku

7 YLIOPILASTUTKINNOSTA

8 OPISKELIJAN TUKEMINEN

9 OPINTOJAKSOTARJONTA

Kaikille yhteiset oppiaineet

Äidinkieli ja kirjallisuus (ÄI)
Englanti, A-oppimäärä (ENA)
Ruotsi B1-oppimäärä (RUB)
Matematiikka (MAB, MAA)
Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)
Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)
Biologia (BI)
Maantiede (GE)
Fysiikka (FY)
Kemia (KE)
Filosofia (FI)
Psykologia (PS)
Historia (HI)
Yhteiskuntaoppi (YH)
Uskonto (UE, UO)
Evangelisluterilainen uskonto (UE)
Ortodoksinen uskonto (UO)
Elämäkatsomustieto (ET)
Terveystieto (TE)
Liikunta (LI)
Musiikki (MU)
Kuvataide (KU)
Opinto-ohjaus (OP)

Valinnaiset aineet, lukio-diplomit ja temaattiset opinnot

Ranskan kieli, B3-kieli (RAB3)

Saksan kieli, B3-kieli (SAB3)

Kotitalous (KO)

Tietotekniikka (TEK)

Käsityö (KÄ)

e-Sport (ES)

Lukio-diplomit

Lukio-opiskelun TVT-taidot, digiosaaminen (TO)

Sähköiset työvälineet yo-kokeessa (TO)

Liikennekasvatus (TO)

Kulttuurikurssi (TO)

Esiintymiskurssi (TO)

10 OHJEITA VALINTOJEN TEKEMISEEN ja AINEVALINTAKORTTI lv. 2022-2023

1 YHTEYSTIETOJA

	Puhelin
Rehtori Simo Sinervo (1.9.-)	044 7134542 simo.sinervo@sysma.fi
Apulaisjohtaja Tuula Vuorinen	044 7134568 tuula.vuorinen@sysma.fi
Koulusihteeri	044 7134541 tuula.kahonen@sysma.fi
	1.9. alkaen Tarja Palvi tarja.palvi@sysma.fi
Opinto-ohjaaja Tarja Sohkanen	044 7134543 tarja.sohkanen@edusysma.fi
Erytisopettaja Mari Salminen	044 7134548 mari.salminen@edusysma.fi
Ro Riika Kivirinta	044 7134609 riika.kivirinta@edusysma.fi
Ro Eija Heikkinen	044 7134638 eija.heikkinen@edusysma.fi
Ro Jari Häkkinen	044 7134625 jari.hakkinen@edusysma.fi
Kouluterveydenhoitaja Laura Halmekoski	044 4942571 laura.halmekoski@terveystalo.com
Koulukuraattori Kerttu Vastamäki	044 4942498 kerttu.vastamäki@terveystalo.com
Koulupsykologi Anne Huikko	044 4942572 anne.huikko@mehilainen.fi
Koulunuorisotyöntekijä Laura Parviainen	044 7732259 laura.parviainen@edusysma.fi
Muut puhelinnumerot	https://peda.net/sysma/syk
Wilma	https://sysma.inschool.fi/

2 AIKATAULUJA LUKUVUONNA 2022-2023

TYÖ- JA LOMA-AJAT

Koulu alkaa	10.8.2022
Syysloma (viikko 43)	24. - 30.10.2022
Itsenäisyyspäivä	6.12.2022
Syyslukukausi päättyy	22.12.2022
Joululoma	23.12.2022 -8.1.2023
Kevätlukukausi alkaa	9.1.2023
Talviloma (viikko 9)	27.2. - 5.3.2023
Pääsiäinen	7. -10.4.2023
Helatorstai + pe	18.-19.5.2023
Lukuvuosi päättyy	3.6.2023

JAKSOT LUKUVUONNA 2022-2023

1. jakso	10.8. – 7.10.
2. jakso	10.10. – 3.12. (syysloma viikko 43)
3a.jakso	5.12. – 22.12
3b.jakso	9.1. - 6.2.
4. jakso	7.2. – 5.4. (talviloma viikko 9)
5. jakso	6.4. – 3.6.

3 JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

Järjestyssäännöt käydään läpi opiskelijoiden kanssa lukuvuoden alussa.

<https://peda.net/sysma/lukio/ojs>

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

Opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä muut oikeudet

- Opiskelijalla on oikeus maksuttomaan opetukseen, oikeus yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun, oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä oikeus yksityiselämän suojaan.
- Opiskelijalla on oikeus saada opetusta kaikkina koulun työpäivinä, oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön sekä muihin lainsäädännössä määriteltyihin etuuksiin ja palveluihin.
- Koulussamme erilaiset oppijat ovat tasavertaisia ja sukupuolten välisen tasa-arvon sekä kielellisten, kulttuuristen ja uskonnollisten vähemmistöjen oikeudet huomioidaan.
- Koulullemme on laadittu suunnitelma, joka suojaa oppilaita väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä tasa-arvosuunnitelma.

Opiskelijan velvollisuudet

- Opiskelijalla on velvollisuus suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyä asiallisesti. Kaikenlainen vilppi ja vilpin yritys on kielletty.
- Toisesta henkilöstä otettua valokuvaa tai videota ei saa julkaista ilman tämän lupaa internetissä, sosiaalisessa mediassa tai muussa julkisessa paikassa.
- Oppilastoihin ei saa kopioida tekstiä, kuvia tai ääntä ilman lupaa tai lähdettä ilmaisematta.
- Opetustilanteiden ja oppituntien kuvaaminen ja tallentaminen on kielletty ilman opettajan tai rehtorin lupaa.
- Opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, ellei hänelle ole myönnetty lupaa poissa oloon. 1-5 päivän keskeytykset koulutyöstä anotaan kirjallisesti ryhmänohjaajalta ja sitä pidemmät poissaolot rehtorilta.
- Opiskelijalla on velvollisuus tutustua järjestyssääntöihin ja noudattaa niitä.

Turvallisuus, viihtyisyys ja opiskelun esteetön sujuminen

Hyvä käytös

- Sysmän Lukiossa käyttäydytään asiallisesti hyviä tapoja noudattaen ja otetaan huomioon työ- ja opiskelurauhan edistäminen ja kunnioittaminen, turvallisuus sekä eri-ikäiset kouluyhteisön jäsenet. Kaikki kouluyhteisön jäsenet huolehtivat siitä, että koulussa on mukava ja turvallista olla ja työskennellä.
- Sovituista ajoista ja asioista pidetään kiinni. Oppitunnille saavutaan ajoissa ja opiskelija pitää mukanaan kaikki tarvittavat opiskeluvälineet ja suorittaa kotitehtävät opettajan ohjeistuksen mukaisesti.

Siisteydestä ja ympäristöstä huolehtiminen

- Opiskelija huolehtii koulun yhteisestä omaisuudesta, tilojen siisteydestä sekä omista opiskeluvälineistään. Muiden tavaroihin ei kosketa luvatta.
- Roskaaminen on kielletty ja omat jäljet on siivottava. Pidetään huolta yhteisesti, että koulu ja sen ympäristö pysyvät siisteinä.
- Opiskelijalla on velvollisuus vahingon korvaamiseen ja likaamansa tai epäjärjestykseen saattamansa koulun omaisuuden puhdistamiseen tai järjestämiseen.
- Löytötavarat tuodaan kansliaan.

Turvallisuus

- Koulussa käyttäydytään asiallisesti omaa tai toisten turvallisuutta vaarantamatta.
- Turvallisuuteen liittyvästä viasta tai puutteesta ilmoitetaan koulun henkilökunnalle.
- Lailla kiellettyjen esineiden ja aineiden tuominen kouluun on kielletty.
- Opettajalla ja rehtorilla on oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat. Opettaja tai rehtori voi ottaa vaaralliset esineet tai aineet tarvittaessa haltuunsa.
- Koulualueella sekä sisällä että ulkona on kameravalvonta.

Tietokoneen, matkapuhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttö

- Opettaja määrää tietokoneiden, matkapuhelinten ja muiden mobiililaitteiden, internetin ja koulun tietoverkon käytöstä oppituntien tai muun opetussuunnitelman mukaisen opetuksen aikana.
- Koulupäivän aikana opiskelijan hallussa oleva kännykkä ym. digilaitteet ovat opiskelijan omalla vastuulla.

Kurinpito

- Vilpin takia (esim. koevilppi, toisen tutkielman tai kirja-arvioinnin hyväksikäyttö, suora lainaus Internetistä lähdeettä mainitsematta) opintojakso jätetään opettajan ja rehtorin niin päättäessä kokonaan arvioimatta.
- Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi opetustilasta tai koulun järjestämästä tilaisuudesta. Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.
- Opiskelija voidaan turvallisuussyistä lukiolain 26 ja 26a§:n perusteella erottaa enintään kolmeksi päiväksi. Opiskelijalle voidaan antaa häiritsevistä käyttäytymisistä, suoritusohjeiden ja järjestyssääntöjen rikkomuksista kirjallinen varoitus. Jos edellä mainitut rikkomukset ovat toistuvia tai luonteeltaan vakavia, opiskelija voidaan erottaa määräajaksi koulusta.
- Koulun henkilökunnalla on velvollisuus ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, tarvittaessa poliisille tai lastensuojelun edustajalle.

Rehtori voi tarvittaessa virkavelvollisuutensa perusteella antaa järjestyssääntöihin tarkennuksia tai lisäohjeita.

4 POISSAOLOT

Poissaolosäännöt käydään läpi lukuvuoden alussa <https://peda.net/sysma/lukio/ojs>

Opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta. (Lukiolaki § 25)

Poissaoluluvan anominen LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA

Etukäteen tiedossa olevaan 1 – 5 päivän poissaoloon anotaan lupa ryhmänohjaajalta ja sitä pidempään poissaoloon lupaa anotaan rehtorilta, yksittäisen oppitunnin poissaolo anotaan aineopettajalta.

- Lukuvuosisuunnitelman mukaisista yhteisistä tilaisuuksista (esim. juhlat, liikuntapäivä tms) poissaolo anotaan rehtorilta.
- Huoltajat ja 18 vuotta täyttäneet opiskelijat voivat anoa lomaa wilmassa tai kirjallisesti. Anomus tulee tehdä hyvissä ajoin (2 viikkoa) ennen poissaoloa.
- Poissaolojen vuoksi opiskelijalta voidaan vaatia lisänäyttöä opintojakson arvioimiseksi, opiskelijan velvollisuus on sopia etukäteen mahdollisista korvaavista tehtävistä aineopettajan kanssa.

Anomuksesta läsnäolovapautuksia myönnetään:

- **korkeintaan viiden päivän vapautus läsnäolosta kerran lukuvuodessa lomamatkan vuoksi**
- **koeviikolle ei lomamatkaa varten myönnetä vapautusta**
- **perhetapahtumiin**

Läsnäolovapautusta ei myönnetä

- **työssäkäyntiin tai työhaastatteluihin**
- **autokoulutunteihin (poikkeuksena ajotutkinto)**
- **aktiiviteetteihin, jotka eivät liity koulunkäyntiin**

Poissaolojen vaikutus kurssin arviointiin

- Opiskelijan opintojaksosuorituksen arviointiin vaikuttaa mm. säännöllinen läsnäolo. Runsaat poissaolot vaikuttavat opintojakson arvosanaan alentavasti. Selvitetyt sairauspoissaolot eivät vaikuta opintojakson arviointiin.
- Opintojaksoa ei arvioida lainkaan, jos opiskelijan tiedoista ja taidoista ei saada riittävästi näyttöä
- Jos opiskelijalla on koeviikon alkaessa selvittämättömiä poissaoloja yli kolme oppituntia opintojaksoa kohden tai poissaolojen kokonaismäärä opintojaksolla on yli viisi oppituntia, ei opiskelija voi osallistua opintojakson kokeeseen eikä opintojaksoa arvostella.
- Poikkeuksena ovat sairaudesta johtuvat poissaolot, joista on esitetty luotettava selvitys.

Oppitunnilta myöhästyminen

- Myöhästyminen tulee selvittää välittömästi ko. tunnin opettajalle.
- Jos myöhästyminen koskee suurinta osaa oppitunnista, se merkitään poissaoloksi.
- Ilman perusteltua syytä neljännessä myöhästymisestä/opintojakso seuraa, että seuraaville ao. opintojakson tunneille opiskelija ei pääse myöhästyneenä.
- Opettaja päättää, voiko hän hyväksyä jonkin opiskelijasta riippumattoman myöhästymisen syyn.

Poissaolojen selvittäminen ja lääkärintodistukset

- Alaikäisen lukio-opiskelijan huoltajan tulee selvittää opiskelijan poissaolot välittömästi poissaolon jälkeen.
- Täysi-ikäinen opiskelija voi selvittää lyhyet yksittäiset poissaolot itse. Toistuvista tai pitkittyneistä poissaoloista voi lukio vaatia terveydenhoitajan tai lääkärin todistuksen.
- Selvitys tehdään wilmassa tai kirjallisesti.
- Kaikkien jakson poissaolojen tulee olla selvitetty ryhmänohjaajalle ja opintojakson opettajalle ennen jakson koeviikon alkua.
- Äkillisen poissaolon sattuessa opiskelija selvittää oppitunnilla käsitellyt asiat sekä mahdolliset kotitehtävät muilta opiskelijoilta.
- Kokeesta poissaolo selvitetään terveydenhoitaja tai lääkärin todistuksella tai muulla luotettavalla tavalla.
- Poissaolon koeviikolta myöntää rehtori tapauskohtaisesti.

Lukuvuosisuunnitelman yhteisissä tilaisuuksissa (esim. juhlissa tai niitä korvaavissa tilaisuuksissa) läsnäolovelvollisuus on kaikilla.

Näistä tilaisuuksista poissaolon myöntää rehtori.

ANOMUS OSITTAISEKSI POISSAOLOKSI OPINTOJAKSOLTA

Jos tiedät joutuvasi olemaan poissa opintojakson oppitunneilta, tee asiasta etukäteen selvitys aineenopettajalle. Tällaisia syitä voivat olla esim. oppituntien päällekkäisyys, koulumatkakuljetus, terveydenhoito. Lukion lomakkeet –kansioista (opiskelijakunnan huoneessa) ja lukion pedanet-sivuilta löytyvä selvityslomake on toimitettava opintojakson opettajalle/opettajille (päällekkäiset oppitunnit) ennen jakson alkamista. **LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA**

5 SUORITUSOHJEITA

Lukio-opiskeluun liittyy ohjeita, joista on tärkeää olla selvillä. Useista kohdista löytyy tarkempaa tietoa lukion opetussuunnitelmasta **LINKKI LÖYTYY SYSMÄN KUNNAN PEDANET-SIVUILTA** . Asioita käsitellään myös opinto-ohjauksessa, ryhmänohjauksessa ja aineenopettajien tunneilla. Kysy rohkeasti lisätietoja. **Vastuu ainevalinnoista ja kurssien suorittamisesta on opiskelijan. Sinun tulee olla selvillä mitä opintojaksoja opinto-ohjelmaasi kuuluu. Voit koko lukion ajan tarkistaa ohjelmaasi. Oppiaineiden opettajat, ryhmänohjaajat ja opinto-ohjaaja ohjaavat tarvittaessa.**

OPINNOT

Lukion oppimäärän laajuus on vähintään 150 opintopistettä (op), jotka tulee suorittaa enintään neljässä vuodessa. Lukion oppimäärä koostuu enimmäkseen kaikille yhteisistä opintojaksoista, joiden lisäksi opiskelijan on suoritettava vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisten valinnaisten opintojaksojen opinnoista. Jokaisesta oppiaineesta oppimäärään kuuluu vähintään tuntijaon mukainen määrä opintopisteitä.

OPINTOJAKSON SUORITTAMINEN

Opinnot suoritetaan pääsääntöisesti opetukseen ja kokeeseen osallistumalla sekä tekemällä jakson aikana sovitut tehtävät.

Lukioasetuksen mukaisesti rehtori voi myöntää luvan opiskelijalle perustellusta syystä suorittaa osan opinnoista opetukseen osallistumatta. Lupa on anottava kirjallisesti ennen jakson alkua ja se on voimassa määräajan, enintään lukuvuoden loppuun saakka. Opiskelija täyttää Itsenäinen suoritus –lomakkeen ja hakee itsenäisen suorittamisen lausuntoa ensin aineenopettajalta. Rehtori tekee päätöksen lausunnon perusteella. Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan itsenäisesti opiskellusta opintojaksosta edellytetään hyväksyty arvosana.

Opiskelija sitoutuu suorittamaan opintojakson sovitulla tavalla.

Kokeeseen osallistutaan pääsääntöisesti kyseisen opintojakson koepäivänä koeviikolla tai uusinta-kuulustelussa. **LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA JA LOMAKEKANSIESTA**

OSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA OPINTOJEN HYVÄKSILUKEMINEN

Opiskelija voi suorittaa opintoja myös muissa oppilaitoksissa tai verkkokursseina. Muualla suoritettut lukio-opinnot hyväksiluetaan osaksi opiskelijan oppimääriä. Opiskelijalle voidaan hyväksilukea myös osaamista tai muita opintoja, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opintosuunnitelman mukaisia. Opiskelijan on esitettävä rehtorille hakemuksessaan luotettava selvitys näistä opinnoista tai osaamisesta.

LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA JA LOMAKEKANSIESTA

JAKSOJÄRJESTELMÄ, KOEVIIKKO

Sysmän Lukiossa työvuosi on jaettu viiteen noin seitsemän viikon pituiseen jaksoon. Oppiaineiden opintojaksot on jaettu näihin jaksoihin, joille on laadittu työjärjestykset. Kukin jakso päättyy koeviikkoon, jolle laaditaan erillinen työjärjestys. Koeviikolla pidetään vain jakson kokeet ja niiden valmistelutunnit.

Jos opiskelijalla on koeviikon alkaessa selvittämättömiä poissaoloja yli kolme oppituntia opintojaksoa kohden tai poissaolojen kokonaismäärä opintojaksolla on yli viisi oppituntia, ei opiskelija voi osallistua opintojakson kokeeseen eikä opintojaksoa arvostella.

Poikkeuksena ovat sairaudesta johtuvat poissaolot, joista on esitetty luotettava selvitys.

Poissaolon koeviikolta myöntää rehtori tapauskohtaisesti.

Koetilaan on tärkeää tulla ajoissa, noin kymmenen minuuttia ennen kokeen alkamista. Koeaika on klo 8.15-11.15. Koe tehdään pääsääntöisesti opiskelijan koulusta saamalla läppärillä. Mukana täytyy olla virtajohto (ja mahdollisesti langallinen hiiri, aineenopettaja ohjaa). Koetilassa reput ja puhelimet jätetään luokan eteen valvojan lähettyville, pulpetilla voi olla ainoastaan ao. kokeessa sallittavat työvälineet. Opiskelijan omia konseptipapereita ei sallita. Matkapuhelin ym. elektroniset laitteet on suljettava kokeen ajaksi. Niiden käyttö tulkitaan vilpin yritykseksi.

Minimikoeaika on yksi (1) tunti. Valmistelutunti alkaa klo 12 tai opettajan ilmoituksen mukaan. Ruokailu on joustavasti.”

OPPIKIRJAT, TIETOKONEET, AJOKORTTI

Lukio hankkii junioreille ja senioreille oppikirjat. Aineenopettajat kertovat miten toimitaan kirjojen palautuksissa.

Tietokoneen, jonka saat käyttöösi: lukion alussa allekirjoittamassasi laitteen käytön sitoumuslomakkeessa on kerrottu miten toimit laitteen kanssa.

Lukiolla on yhteistyösopimus liikennekoulun kanssa. Lukio maksaa lukion aloittaneiden teoriatunnit, 10h ajo-opetusta, riskientunnistamiskoulutuksen, pimeän ajon opetuksen ja ajoneuvon käytön ensimmäisessä ajokokeessa. Viranomaismaksut ja mahdolliset lisätunnit ja ajokokeen uusinnat opiskelija maksaa itse. Jos olet hakemassa ikäpoikkeuslupaa, niin ota rehtoriin yhteyttä.

AINEVALINTOJEN MUUTTAMINEN

Lukuvuoden opintojaksovalintojen tarkistus tehdään edellisen lukuvuoden kevättalvella. Muutosehdotuksia voi tehdä koko lukioajan. Muutosehdotuksia käsittelevät aineenopettaja ja opinto-ohjaaja, päätöksen lisäyksestä tai poistosta tekee rehtori. On varmistettava, että opintosuunnitelma on ajan tasalla ja lukion oppimäärä tulee varmasti suoritettua suunnitellussa ajassa.

Matematiikan oppimäärän vaihtaminen tulee tehdä yhdessä aineenopettajan, opinto-ohjaajan, huoltajan ja rehtorin kanssa. **LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA JA LOMAKEKANSIOSTA.**

***MATEMATIIKAN OPPIMÄÄRÄN VAIHTAMINEN**

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli Lyhyen oppimäärän moduuli

MAA2	MAB2
MAA3	MAB3
MAA6	MAB8
MAA8	MAB5
MAA9	MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytyt suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA JA LOMAKEKANSIOSTA.

***ESITYS OPINTOJAKSOSUUNNITELMAN MUUTTAMISESTA - LOMAKKEEN PALAUTUKSEN AIKATAULU**

Sysmän Lukion pedanet-sivulta tai lomakekansiosta (opiskelijakunnan huoneessa) löydät lomakkeen, jolla voit tehdä lukion opintojakson muutosesityksen. Muutosesitys koskee seuraavassa jaksossa alkavaa opintojaksoa. **LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA JA LOMAKEKANSIOSTA.**

Opiskelija toimittaa täyttämänsä lomakkeen aineenopettajalle ennen seuraavan jakson alkua viimeistään

2. jakso	1.9. lomake aineenopettajalle
3a. jakso	31.10. lomake aineenopettajalle
3b. jakso	30.11. lomake aineenopettajalle
4. jakso	9.1. lomake aineenopettajalle
5. jakso	6.3. lomake aineenopettajalle

Rehtori ilmoittaa päätöksestä jakson vaihtuessa opiskelijoille ja opettajille.

Jos opintojakso on alkanut ennen kuin rehtorin päätös on julkaistu, opiskelija osallistuu opintojakson oppitunneille.

LUKIOSTA EROAMINEN, JATKO-OHJAUS

Jos opiskelija haluaa erota lukiosta kesken opintojensa, keskustellaan asiasta yhdessä huoltajan, opinto-ohjaajan ja rehtorin kanssa. Eroaminen on tehtävä kirjallisesti koulun omalla lomakkeella. Ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koskevan päätöksen tekemistä on selvitettävä, onko oppivelvollisella uusi opiskelupaikka. Seuraavaan oppilaitokseen kanslia lähettää erotodistuksen.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

6 ARVIOINTI

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusmerkintä opintojakson päätyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

OPINTOJAKSON ARVIOINTI, OPINTOJAKSON UUSIMINEN

Kukin moduuli arvioidaan itsenäisenä kokonaisuutena. Opintojakson arvosana määräytyy moduulien opintopisteiden painotettuna keskiarvona.

Paikalliset valinnaiset opintojaksot arvioidaan opintojakson kuvauksessa ilmoitetulla tavalla, joko numeroin (4-10) tai suoritusmerkinnällä (S = suoritettu, H = hylätty). Opettaja selvittää opiskelijoille arviointiperusteet opintojakson alussa.

Kirjallisesti annettu sanallinen arviointi ja suullisesti arviointikeskustelussa annettu palaute voivat täydentää ja täsmentää arvosanaa.

Kesken oleva opintojakso merkitään suoritusmerkinnällä K = opintojakson suoritus on kesken. K-merkintää käytetään aina, kun opiskelija ei osallistu opintojakson kokeeseen tai opintojaksosta puuttuu osasuorituksia. Täydentävien tehtävien osalta opiskelijan tulee saada kesken oleva opintojakso valmiiksi viimeistään seuraavan opintojakson aikana. Viimeisen jakson suorituksia on mahdollisuus täydentää seuraavan lukukauden ensimmäisen jakson aikana.

Hylätty opintojakson arvosana aiheuttaa etenemisesteen ko. aineen opiskelussa siinä tapauksessa, että aineen opintojaksoista on hylättyjä suorituksia kaksi (2) peräkkäistä suoritusta. Etenemiseste poistuu korottamalla hylätty suoritus uusintakuulustelussa tai suorittamalla opintojakso uudelleen.

Opintojakson ja sen sisältämien moduulien arvosanoja voi korottaa erikseen. Hylättyä arvosanaa voi yrittää korottaa kaksi kertaa ja hyväksytyä arvosanaa yhden kerran. Opiskelija voi korottaa hyväksytyä arvosanaa (6 tai suurempi) kahtena kertana lukuvuodessa, syys- ja kevätlukukauden viimeisessä uusintakuulustelussa. Hylättyä arvosanaa ja arvosanaa viisi voi korottaa kaikissa uusintakuulusteluissa.

Opiskelijan joka ilmoittautuu uusintaan, mutta jää saapumatta ilman pätevää syytä, katsotaan käyttäneen uusintakertansa.

LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA JA LOMAKEKANSIOSTA.

Uusintakuulustelu ja siihen ilmoittautuminen (lomake kansliaan viimeistään klo 12)

UUSINTAKUULUSTELUUN ILMOITTAUTUMINEN	UUSINTAKUULUSTELU
pe 12.8	to 25.8.
to 20.10.	ke 9.11.
ma 9.11.	ti 17.1.
ti 21.1.	ke 8.3.
ti 25.4.	to 4.5.

OPINNOISSA EDISTYMISEN SEURANTA YHTEISTYÖSSÄ HUOLTAJIEN KANSSA

Kodin ja lukion välistä yhteistyötä, viestintää ja tiedottamista toteutetaan ensisijaisesti sähköisillä viestintävälineillä. Huoltajilla on myös mahdollisuus tulla koululle keskustelemaan henkilökohtaisesti alaikäisen nuoren koulunkäynnistä. Alaikäisten opiskelijoiden huoltajilla on käyttäjätunnukset, joiden

voimassaoloa voidaan jatkaa täysi-ikäisen opiskelijan antaessa siihen luvan. Huoltajille järjestetään tilaisuuksia, joissa kerrotaan lukio-opinnoista.

Ryhmänohjaaja yhdessä opinto-ohjaajan ja oppiainetta opettavien opettajien kanssa seuraavat opiskelijan edistymistä ja menestystä opinnoissa. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä erityisopettajan, koulukuraattorin ja koulupsykologin kanssa. Opiskelija saa henkilökohtaista ohjausta aineenopettajilta ja opinto-ohjaajalta. Oppivelvollisuuden laajentaminen: Jos opiskelijan opinnoissa edistyminen on puutteellista, on lukiosta ilmoitettava huoltajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelman mukaisesti. Selvitetään oppivelvollisen saamien tukitoimien riittävyys ja tarvittaessa ohjataan nuori hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin (sosiaali- ja terveyspalvelut, nuorisotoimen palvelut, kuntoutuspalvelut).

OPPIAINEEN OPPIMÄÄRÄN ARVIOINTI

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisista opinnoista. Jälkikäteen ei oppimäärästä voi poistaa opiskelijan opiskelemissa pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Koulun opetussuunnitelma määrää koulukohtaisten valinnaisten ja temaattisten opintojen kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa opinnoissa seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemissa pakollisia ja valinnaisia opintoja,	joista voi olla hylättyjä opintoja enintään
--	--

<i>2–5 opintopistettä</i>	<i>0 opintopistettä</i>
<i>6–11 opintopistettä</i>	<i>2 opintopistettä</i>
<i>12–17 opintopistettä</i>	<i>4 opintopistettä</i>
<i>18 opintopistettä tai enemmän</i>	<i>6 opintopistettä</i>

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona. Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimäärästä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

LUKION OPPIMÄÄRÄN SUORITTAMINEN

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja.

Koulukohtaisista valinnaisista sekä itsenäisistä opinnoista lukion oppimäärään luetaan mukaan vain hyväksytysti suoritettut opinnot.

MUUTOKSENHAKU

Muutoksenhausta säädetään Lukiolaissa, jonka 714/2018 53§:n mukaan:

Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista, siten kuin hallintolaissa säädetään.

7 YLIOPPILASTUTKINNOSTA

Lukion opiskelija ilmoittautuu ylioppilastutkintoon suorittaakseen koko tutkinnon, ei pelkästään erillistä tutkintoa. Ylioppilastutkinto järjestetään kahdesti vuodessa yhtä aikaa koko maassa syksyllä ja keväällä. Tutkinnon voi hajauttaa enintään kolmeen peräkkäiseen tutkintokertaan. Tutkinnon voi myös suorittaa yhdellä kertaa. Opiskelija voi osallistua ylioppilastutkintoon, kun hän on suorittanut ennen kokeeseen osallistumista koeaineen pakolliset kurssit. Opiskelijan on syytä huomioida tutkintoon ilmoittautuessaan, että pelkästään tutkintoaineen pakollisten opintojaksojen suorittaminen ei riitä hyvään menestykseen ylioppilaskokeessa. Ylioppilaskokeet laaditaan oppiaineiden valtakunnallisten pakollisten ja valinnaisten opintojaksojen pohjalta.

Kokelas on itse vastuussa siitä, että on selvillä ylioppilastutkintoon liittyvistä määräyksistä ja ylioppilastutkintokokeiden suoritusohjeista ja niiden noudattamisesta. Kokelaan tulee tarkoin perehtyä yo-tutkinnon rakenteeseen ja vaatimuksiin sekä ainekohtaisiin suoritusohjeisiin.

Ylioppilastutkintolautakunnan nettisivuilla on viralliset ohjeet ylioppilastutkintoon liittyvistä asioista: <https://www.ylioppilastutkinto.fi/>

Lisätietoa ylioppilastutkinnosta saat opinto-ohjauksen tunneilla ja henkilökohtaisessa ohjauksessa, rehtorin tiedotustilaisuuksissa ja aineenopettajilta.

8 OPISKELIJAN TUKEMINEN

Opiskelijalla on päävastuu oman opinto-ohjelmansa ja opiskelunsa toteutumisesta ja seurannasta, mutta useat henkilöt ovat tukemassa sinua lukiovuosinasi. Ota rohkeasti yhteyttä.

Opiskelija laatii lukion aikana omia suunnitelmia

OPISKELUSUUNNITELMA

Opintosuunnitelmaan täydennetään ja muutetaan vuosittain tarpeen mukaan ja siinä noudatetaan valtakunnallista suunnitelman ohjeistusta.

YLIOPPILASTUTKINTOSUUNNITELMA

Ylioppilastutkintosuunnitelmasta vastaa opinto-ohjaaja. Lisäksi rehtori ja aineenopettajat vastaavat osaltaan ylioppilastutkintoon ohjaamisesta. Suunnitelma tehdään ohjauskeskustelun ja oppituntien pohjalta lomakkeelle.

JATKO-OPINTO- JA URASUUNNITELMA

Opiskelija laatii oman jatko-opintosuunnitelmansa lukio-opintojen kuluessa. Se aloitetaan ensimmäisen lukuvuoden aikana ja sitä täydennetään opintojen aikana. Tavoitteena on, että viimeistään opintojen loppuvaiheessa opiskelijalla on suunnitelma jatko-opintoja sekä mahdollisesti työelämää varten.

Koulun henkilökunta sekä opiskeluhuollon toimijat tiedottavat tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista opiskelijoille ja huoltajille koulun nettisivuilla ja Wilma-järjestelmän kautta sekä vanhempainilaisuuksissa. Ensimmäisen vuoden syyslukukaudella opiskelijoita tiedotetaan tukitoimista oppitunneilla ja infotilaisuuksissa ja myöhemmin tarvittaessa esimerkiksi henkilökohtaisissa keskusteluissa (opinto-ohjaaja, ryhmänohjaaja, erityisopettaja, opettajat, rehtori, oppilashuollon toimijat).

Opintojen ja poissaolojen seuranta sekä opiskelijan kanssa käydyt keskustelut tuovat tärkeää informaatiota tukitoimien tarpeen arviointiin ja toteuttamiseen. Tukitoimien tarpeellisuutta arvioidaan aluksi ensimmäisen vuoden alussa niveltietojen ja haastattelujen avulla. Tarvittaessa voidaan tehdä lukiseulatu tutkimus.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma on luonteva osa yksilöllistä opintojen suunnittelua ja seurantaa. Tuen tarpeet ja annetut tukitoimet kirjataan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan lukion alusta alkaen. Opetushenkilöstö ja opiskelija seuraavat yhdessä tuen toimivuutta ja riittävyttä ja neuvottelevat tarvittavasta lisätuesta koko lukioajan. Opintosuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti.

Sairaus, vamma ja erityisen vaikea elämäntilanne, lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus sekä opetuskielen puutteellinen hallinta voidaan hakemuksesta ottaa huomioon ylioppilastutkinnossa. Hakemus tehdään yhteistyössä opiskelijan, huoltajan ja erityisopettajan kanssa ja sen toimeenpantee rehtori.

Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä, tarvittaessa opiskeluhuollon henkilöstöä konsultoiden. Kullakin toimijalla on kuitenkin oma erityistehtävänsä.

Ryhmänohjaaja on vuorovaikutuksessa opiskelijan kanssa, seuraa opintojen etenemistä ja opiskelijan säännöllistä koulunkäyntiä. Ryhmänohjaaja on opiskelijan lähiohjaaja. Opiskelijan on tärkeää osallistua ryhmänohjaajan järjestämiin ryhmänohjaustuokioihin.

Aineenopettaja seuraa opintojen etenemistä omassa oppiaineessaan, ohjaa opiskelua, antaa tukiopeutusta ja auttaa tuen tarpeessa olevia yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Jos koet jonkin oppiaineen hankalaksi, ole aloitteellinen ja ota heti yhteys kyseiseen aineenopettajaan. Lukiolaisella on oikeus tukiopeutukseen ja erityisopetukseen. Älä viivytä tuen hakemista.

Opinto-ohjaaja vastaa ohjauksen koordinoinnista, seuraa opintojen etenemistä, huolehtii henkilökohtaisen opintosuunnitelman toteutumisen seurannasta, ohjaa opintojaksovalinnoissa ja ohjaa kohti seuraavia opintoja.

Opinto-ohjaaja auttaa lukio-opiskeluun ja uranvalintaan liittyvissä asioissa. Opo on päivittäin tavattavissa huoneessaan ja opiskelijat voivat asioida hänen luonaan myös ilman ajanvarausta. Opiskelijat voivat kuitenkin tarvittaessa varata pidemmän keskusteluajan.

Erytisopettaja kartoittaa tuen tarpeet, huolehtii yhdessä muiden toimijoiden kanssa erityisjärjestelyiden toteuttamisesta ja nivelvaiheiden tiedonsiirrosta.

Rehtori tekee opiskeluun liittyvät hallinnolliset ja pedagogiset päätökset sekä vastaa ylioppilaskirjoitusten toimeenpanosta.

Koulusihteeri hoitaa opiskelijan lukio-opintoihin liittyviä hallinnollisia asioita.

Koulukuraattori, koulupsykologi ja kouluterveydenhoitaja tukevat opiskelijan fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Koulupsykologi laatii lukilausunnot.

Opiskeluhoitoryhmä edistää koko koulun hyvinvointia, tarjoaa, rakentaa ja kehittää opiskelijoiden tukitoimia.

Tukitoimien toteutumista ja riittävyttä seurataan ja arvioidaan jatkuvasti opiskelijoiden ja eri toimijoiden taholta.

OPISKELIJAKUNTA

Lukiossa toimii opiskelijakunta, jonka hallitus käyttää lukiolaissa tarkoitettua lukiolaisten ääni- ja päätösvaltaa heitä koskevissa asioissa. Opiskelijakunnan huoneella on omat käyttösääntönsä.

9 OPINTOJAKSOTARJONTA

KAIKILLE YHTEISET AINEET

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS (ÄI) SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Pakolliset opintojaksot

ÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen	2 op
ÄI2-3 Kieli- ja tekstitietoisuutta viestien	2 op
ÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)	
ÄI3 Vuorovaikutus 1 (1op)	
ÄI4 Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa	2 op
ÄI5 Tekstit ja vaikuttaminen	2 op
ÄI6-7 Vuorovaikutusta puhuen ja kirjoittaen	2 op
ÄI6 Kirjoittaminen 1 (1op)	
ÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)	
ÄI8 Kirjallisuuden kontekstit	2 op

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

ÄI9 Vuorovaikutustaitojen syventäminen **2 op**

Opiskelija syventää ja monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan. Opintojaksolla keskitytään argumentointiin, opiskelu- ja työelämän vuorovaikutustilanteisiin (esim. kokous, neuvottelu), ongelmanratkaisuun, vuorovaikutustilanteiden analyysiin sekä vuorovaikutuksen etiikkaan.

e-Sport-opiskelija: Suositellaan valitsemaan kurssi.

ÄI10 Kirjoittamistaitojen syventäminen **2 op**

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen. Opintojaksolla keskitytään kirjallisen ilmaisukyvyn kehittämiseen, aineistojen käyttöön, tekstin muokkaamiseen ja viimeistelyyn sekä kielenhuoltoasioiden kertaamiseen. Tärkeä opintojakso ylioppilaskirjoitusten kirjoitustaidon koetta varten!

ÄI11 Lukutaitojen syventäminen **2 op**

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan eritellä, tulkita ja arvioida erilaisia tekstejä sekä perustella tulkintansa uskottavasti tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Kriittinen ja kulttuurinen lukutaito syvenee. Tärkeä opintojakso ylioppilaskirjoitusten lukutaidon koetta varten!

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

ÄI12 Lukiotulokkaan kirjoittamiskurssi **2 op**

Oikeinkirjoitusta, kirjoitusharjoituksia, tekstien rakentamista, oman mielipiteen ilmaisua ja aineiston pohjalta kirjoittamista. Opintojakso tarjoaa hyvän startin erityisesti äidinkielen ja kirjallisuuden, mutta myös

muiden oppiaineiden opiskeluun. Tavoitteena on, että opiskelija oppii lukiolaiselta edellytettävän kirjoitustaidon.

Arviointi: numeroarvosana

ÄI13 Abinäytelmä

2op

Opintojaksolla valmistellaan näytelmä tai jokin muu visuaalinen teos (esim. video). Opiskelija osallistuu ryhmässä tehtävään esitykseen esim. käsikirjoittajana, ohjaajana, näyttelijänä, juontajana tai jossain muussa tehtävässä. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hyväksytty)

VIERAAT KIELET

ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ (ENA)

Perusopetuksen 1.-6.lk alkanut oppimäärä

Pakolliset opintojaksot

ENA1-2 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen sekä englanti globaalina kielenä

4op

ENA1 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)

ENA2 Englanti globaalina kielenä (3 op)

ENA3 Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

2 op

ENA4 Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

2 op

ENA5 Kestävä tulevaisuus ja tiede

2 op

ENA6 Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

2 op

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

ENA7 Ympäristö ja kestävä elämäntapa

2 op

Opintojakson aihepiirit liittyvät ympäristöön ja kestävään elämäntapaan eri näkökulmista.

ENA8 Viesti ja vaikuta puhuen

2 op

Opintojaksossa on tavoitteena vahvistaa ja kehittää suullista kielitaitoa. Opintojaksoon kuuluu suullisen kielitaidon koe.

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

ENA9 Kirjallinen viestintä

2op

Harjoitellaan yo-aineiden kirjoittamista tai muuta kirjallista viestintää osallistujien valinnan mukaan.

Arviointi: numeroarvosana

ENA10 Come back grammar

2op

Keskeisen kieliopin kertausta ja harjoittelua sähköisen oppimateriaalin sekä verkossa tarjolla olevien harjoitusten avulla. Tarvittaessa myös kuunteluharjoituksia.

Arviointi: numeroarvosana

ENA11 Abitreenit englanti

2op

Lukion englannin opintojaksojenkertausta, sanavaraston laajentamista, yo-aiheisia harjoituksia.

Arviointi: numeroarvosana

TOINEN KOTIMAINEN KIELI

RUOTSI, B1-OPPIMÄÄRÄ (RUB)

Pakolliset opintojaksot

RUB11-2 Opin ja elän arkeani

4op

RUB11 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)

RUB12 Ruotsin kieli arjessani (3 op)

RUB13 Kulttuuri ja mediat

2 op

RUB14 Ympäristömme

2 op

RUB15 Opiskelu- ja työelämä

2 op

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

RUB6 Viesti ja vaikuta puhuen

2 op

Opintojaksolla painotetaan suullista viestintää. Opintojaksolla syvennetään taitoa tuottaa ruotsin kieltä suullisesti, ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja rakentaa dialogia. Opintojaksolla harjoitellaan erityisesti uutta sanastoa ylioppilaskirjoituksia varten. Opintojakson lopuksi pidetään Opetushallituksen tuottama suullisen kielitaidon koe.

RUB7 Kestävä elämäntapa

2 op

Opintojaksolla syvennetään tekstinymmärtämis- ja tuottamistaitoja sekä luetaan erityyppisiä tekstejä. Tavoitteena on myös kerrata ruotsin kieltä ylioppilaskirjoituksia varten. Aihepiireinä ovat kestävä kehitys, eettisyys, sanavapaus ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä.

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

RUB8 Ruotsin kertausta

2 op

Opintojaksolla kerrataan pakollisten kurssien asioita ryhmän toiveiden mukaan.

Arviointi: numeroarvosana

RUB9 Ruotsin abikurssi

2 op

Opintojaksolla valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin harjoittelemalla ylioppilaskokeen eri tehtävätyyppejä. Opintojaksolla ei pidetä loppukoetta.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

MATEMATIIKKA

MATEMATIIKAN YHTEINEN OPINTOKOKONAISUUS

Pakolliset opintojaksot

MAY1 Luvut ja yhtälöt **2 op**

MATEMATIIKAN LYHYT OPPIMÄÄRÄ (MAB)

Pakolliset opintojaksot

MAB2 Lausekkeet ja yhtälöt **2 op**

MAB3 Geometria **2 op**

MAB4 Matemaattisia malleja **2 op**

MAB5 Tilastot ja todennäköisyys **2 op**

MAB6-7 Talousmatematiikan alkeet **2op**

MAB6 Talousmatematiikan alkeet (1 op)

MAB7 Talousmatematiikka (1 op)

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

MAB8 Matemaattinen analyysi **2 op**

Opintojaksolla syvennetään käsitettä funktioista. Tutkitaan funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin, opitaan ymmärtämään derivaatan tulkinta funktion muutosnopeutena. Tutkitaan polynomifunktion kulkua derivaatan avulla. Suurimman ja pienimmän arvon ja muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla.

MAB9 Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat **2 op**

Syvennetään tilastoihin ja jakaumiin liittyvää tietoa. Tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä sekä hyödynnetään aiemmin opittuja tilastoihin ja jakaumiin liittyvää tietoa ja taitoja. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävään kehitykseen ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

MAB10 Lyhyen matematiikan kertaus **2 op**

Kerrataan lukion lyhyen matematiikan oppimäärää. Lasketaan edellisten vuosien ylioppilaskokeiden tehtäviä. Soveltuu oppimäärää kertaavana kurssina myös niille, jotka eivät osallistu matematiikan ylioppilaskirjoituksiin. Teknisten apuvälineiden käyttö. Opintojakson päätteeksi suoritetaan ylioppilaskoetta laajuudeltaan ja kestoaltaan vastaava koe.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

MATEMATIIKAN PITKÄ OPPIMÄÄRÄ (MAA)

Pakolliset opintojaksot

MAA2 Funktiot ja yhtälöt 1	3 op
MAA3 Geometria	2 op
MAA4 Analyttinen geometria ja vektorit	3 op
MAA5 Funktiot ja yhtälöt 2	2 op
MAA6 Derivaatta	3 op
MAA7 Integraalilaskenta	2 op
MAA8 Tilastot ja todennäköisyys	2 op
MAA9 Talousmatematiikka	1 op

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

MAA10 3D-geometria **2 op**

Syvennetään vektorilaskennan tuntemusta ja tutustutaan kolmiulotteisen avaruuden xyz-koordinaatistoon. Opitaan tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla. Vahvistetaan avaruusgeometrian osaamista ääriarvosovellusten yhteydessä. Ohjelmistojen käyttö vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.

MAA11 Algoritmit ja lukuteoria **2 op**

Tutustutaan algoritmeihin ja opitaan tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat. Opintojaksolla laaditaan yksinkertaisiin matemaattisiin ongelmiin liittyviä algoritmeja sekä opitaan ohjelmoimaan yksinkertaisia algoritmeja. Perehdytään logiikan ja lukuteorian peruskäsitteisiin sekä alkulukujen ominaisuuksiin. Ohjelmistojen käyttö ohjelmoinnissa ja lukujen tutkimisessa.

MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma **2 op**

Opintojaksolla syvennetään ymmärrystä analyysin peruskäsitteistä ja opitaan muodostamaan ja tutkimaan aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita. Täydennetään integraalilaskennan taitoja sekä perehdytään jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja opitaan soveltamaan normaalijakaumaa myös käytännön tilanteissa. Ohjelmistojen käyttö funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

MAA13 Pitkän matematiikan kertaus **2 op**

Kerrataan lukion pitkän matematiikan oppimäärää. Lasketaan edellisten vuosien ylioppilaskokeiden tehtäviä. Soveltuu oppimäärää kertaavana kurssina myös niille, jotka eivät osallistu matematiikan ylioppilaskirjoituksiin. Teknisten apuvälineiden käyttö. Opintojakson päätteeksi suoritetaan ylioppilaskoetta laajuudeltaan ja kestoltaan vastaava koe.

Arviointi: suoritusmerkintä S=suoritettu, H=hylätty)

MAA14 Numeeriset menetelmät matematiikassa

2 op

Matematiikan sovelluksissa on hyvin tavallista, että tarkkaa ratkaisua ei ole mahdollista tai ainakaan järkevää selvittää. Hyvä esimerkki on sään ennustaminen: säätä mallintavat yhtälöt eivät voi ottaa huomioon aivan kaikkea, mutta ne ovat kuitenkin niin monimutkaisia, ettei niitä kyetä ratkaisemaan tarkasti. Tällaisia algoritmeja kutsutaan numeerisiksi menetelmiksi. Mikäli yhtälöä ei pystytä ratkaisemaan tarkasti, voidaan käyttää erilaisia numeerisia menetelmiä ja löytää niiden avulla yhä pienempiä välejä, joilla ratkaisu varmasti on. Numeerisia menetelmiä voidaan käyttää myös derivoinnissa sekä integroinnissa pinta-alan määrittämiseen. Lisäksi opintojaksossa syvennetään vektorilaskennan sekä polynomien jaollisuuteen ja yhtälön ratkaisemisen taitoja.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

BIOLOGIA (BI)

Pakolliset opintojaksot

BI1 Elämä ja evoluutio

2 op

BI2-3 Ekologian perusteet ja ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

2 op

BI2 Ekologian perusteet (1 op)

BI3 Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (1 op)

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

BI4 Solu ja perinnöllisyys

2 op

Opintojakson tarkoituksena on auttaa opiskelijaa syventämään ymmärtämystä solun rakenteesta ja toiminnasta. Opintojaksolla tarkastellaan myös solun toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita.

BI5 Ihmisen biologia

2 op

Opintojaksolla perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot, lisääntyminen sekä perimän ja ympäristön merkitys ihmisen terveyteen. Opintojaksolla tarkastellaan myös ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

BI6 Biotekniikka ja sen sovellukset

2 op

Opintojakson tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen tulevaisuuden ongelmien ratkaisemisessa. Opintojaksolla perehdytään biologian erilaisiin sovelluksiin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa ja luonnonvarojen kestävä kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geenitekniologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset.

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

BI7 Biologian työ- ja kertauskurssi

2op

Pienimuotoisia tutkimus- ja harjoitustöitä sekä kertausta yo-kokeeseen opiskelijoiden toiveiden mukaan.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

MAANTIEDE (GE)

Pakolliset opintojaksot

GE1 Maailma muutoksessa **2 op**

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

GE2 Sininen planeetta **2 op**

Opintojaksolla tarkastellaan luonnonmaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet.

GE3 Yhteinen maailma **2 op**

Opintojaksolla tarkastellaan ihmismaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana on luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien ja rajojen arviointi ihmistoiminnan kannalta.

GE4 Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta **2 op**

Opintojakso perehdyttää aiemmillä kursseilla hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielmien laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektien toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia opintojaksossa ovat osallistuva suunnittelu, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

FYSIIKKA (FY)

Pakolliset opintojaksot

FY1-2 Fysiikka luonnontieteenä. Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta **2 op**

FY1 Fysiikka luonnontieteenä (1 op)

FY2 Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta (1 op)

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

FY3 Energia ja lämpö **2 op**

Opintojaksossa tutkitaan termodynaamisia systeemejä, energian siirtymistä systeemien välillä ja energian siirtymisen vaikutuksia. Opintojakso antaa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

FY4 Voima ja liike **2 op**

Opintojaksossa tarkastellaan tasaista ja muuttuvaa liikettä. Perehdytään voimaan olennaisena kappaleiden välisiä vuorovaikutuksia kuvaavana suurena. Energiaa ja liikemäärää tarkastellaan mekaniikan keskeisinä käsitteinä ja säilyvinä suureina.

FY5 Jaksollinen liike ja aallot **2 op**

Opintojaksossa perehdytään harmoniseen vuorovaikutukseen ja gravitaatiovuorovaikutukseen sekä niiden aiheuttamiin liikeilmiöihin. Opintojaksossa tutkitaan ja mallinnetaan ääntä ja ääni-ilmiöitä mekaanisena aaltoliikkeenä.

FY6 Sähkö

2 op

Opintojaksossa perehdytään keskeisiin sähköistä vuorovaikutusta kuvaaviin malleihin sekä sähköenergian ja sähkötekniikan käsitteisiin. Opiskelija saa perustiedot yksinkertaisten virtapiirien suunnittelusta ja tutkimisesta. Opintojaksossa käsitellään sähköturvallisuutta ja tutustutaan sähkötekniikan sovelluksiin.

FY7 Sähkömagnetismi ja valo

2 op

Opintojaksossa perehdytään sähkömagnetismiin ilmiöalueena, jossa sähköiset ja magneettiset vuorovaikutukset esiintyvät rinnakkain. Opintojaksossa käsitellään ajasta riippuvia sähkömagneettisia ilmiöitä sekä tarkastellaan sähkömagneettista säteilyä.

FY8 Aine, säteily ja kvantittuminen

2 op

Opintojaksossa perehdytään kvanttifysiikan käsitteelliseen ja teoreettiseen rakenteeseen. Opintojakso käsittelee kvanttifysiikan teknologisia sovelluksia. Tarkastelun kohteena ovat erilaiset radioaktiiviseen hajoamiseen, ionisoivaan säteilyyn ja kvantittumiseen perustuvat teknologiat.

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

FY9 Fysiikan kertaus

2 op

Kerrataan lukion oppimäärää. Lasketaan edellisten vuosien ylioppilaskokeiden tehtäviä. Teknisten apuvälineiden käyttö.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

FY10 Kokeellisuus fysiikassa

2op

Opintojaksolle saa osallistua aikaisintaan toisena opiskeluvuotena. Osallistumisen edellytyksenä on vähintään opintojaksojen 1-3 hyväksytyt suoritukset.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

KEMIA (KE)

Pakolliset opintojaksot

KE1-2 Kemia ja minä ja kestävä tulevaisuus

2 op

KE1 Kemia ja minä (1 op)

KE2 Kemia ja kestävä tulevaisuus (1 op)

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

KE3 Molekyylit ja mallit

2 op

Opintojaksossa tarkastellaan hiilen yhdisteitä, niiden rakennetta ja ominaisuuksia. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään molekyylien mallintamisessa. Hiilen yhdisteiden kemian merkitystä opiskelijan omaan elämään tarkastellaan hyvinvoinnin ja terveyden kannalta.

KE4 Kemiallinen reaktio**2 op**

Opintojaksossa tarkastellaan erilaisia kemiallisia reaktioita ja niiden merkitystä elinympäristössä. Reaktioiden tarkastelussa edetään havainnoista reaktiotuotteiden päättelyyn ja reaktioyhtälön kirjoittamiseen. Reaktioyhtälöitä käytetään myös reaktion kvantitatiivisessa tarkastelussa.

KE5 Kemiallinen energia ja kiertotalous**2 op**

Opintojaksossa käsitellään kemiallista energiaa ja energian varastointi- ja hyödyntämistapoja. Perehdytään luonnontieteellisen tutkimuksen suunnitteluun sekä tarkastellaan hapettumis- ja pelkistymisreaktioita ja niiden sovelluksia.

KE6 Kemiallinen tasapaino**2 op**

Opintojaksossa otetaan käyttöön kemiallisen tasapainon käsite ja tarkastellaan sitä kvantitatiivisesti ja kvalitatiivisesti.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot**KE7 Kemian kertaus****2 op**

Kerrataan lukion oppimäärää. Lasketaan edellisten vuosien ylioppilaskokeiden tehtäviä. Teknisten apuvälineiden käyttö.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

KE8 Kemian laborointi**2 op**

Opintojaksolle saa osallistua aikaisintaan toisena opiskeluvuotena. Osallistumisen edellytyksenä on vähintään opintojaksojen 1-3 hyväksytty suoritus.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

FILOSOFIA (FI)**Pakolliset opintojaksot****FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun****2 op****FI2 Etiikka****2 op****Valinnaiset valtakunnalliset opintojaksot****FI3 Yhteiskuntafilosofia****2 op**

- yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoriat
- vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot
- ihmisoikeudet, kansalaisoikeudet ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina
- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat
- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio

- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

FI4 Totuus

2 op

- kieli, merkitys ja totuus
- totuuden luonne ja totuusteoriat; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus
- todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi
- tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka
- tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen
- selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä

PSYKOLOGIA (PS)

Pakolliset opintojaksot

PS1 Toimiva ja oppiva ihminen

2 op

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

PS2 Kehittyvä ihminen

2 op

Opintojaksossa tutustutaan ihmisen psyykkiseen kehitykseen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin elämänkaaren eri vaiheissa. Keskeisiin sisältöihin kuuluu mm. tunne-elämän ja vuorovaikutuksen sekä kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa.

PS3 Tietoa käsittelevä ihminen

2 op

Opintojaksossa käsitellään ihmisen kognitiivisia toimintoja sekä niiden biologista perustaa. Keskeisiin sisältöihin kuuluvat mm. aivojen rakenne ja toiminta sekä havaitsemisen, tarkkaavaisuuden ja muistin hermostollinen perusta sekä niihin liittyviä häiriöitä.

PS4 Tunteet ja mielenterveys

2 op

Opintojaksossa tarkastellaan mm. tunteita, tunteiden merkitystä ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Mielenterveyttä ja mielenterveyden häiriöitä sekä niiden taustatekijöitä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ja tasapainon ylläpitämisen keinoja.
e-Sport-opiskelija: Suositellaan valitsemaan kurssi.

PS5 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

2 op

Opintojaksossa perehdytään keskeisimpiin persoonallisuutta selittäviin teorioihin sekä perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitykseen persoonallisuuden kehittymisessä. Lisäksi tutustutaan sosiaalipsykologian perusteisiin.

HISTORIA (HI)

Pakolliset opintojaksot

HI1 Ihminen, ympäristö ja historia	2 op
HI2 Kansainväliset suhteet	2 op
HI3 Itsenäisen Suomen historia	2 op

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

HI4 Eurooppalainen ihminen **2 op**

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- antiikin kulttuurien yleispiirteet
- demokratian ja tieteellisen ajattelun synty
- keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa
- reformaatio ja tiedon vallankumous
- valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen
- 1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset

Kohti nykyaikaa

- taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen
- tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat
- demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat
- tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen
- sukupuoliroolien murros

HI5 Ruotsin itämaasta Suomeksi **2 op**

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- tutkimusmenetelmät ja lähteet
- käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa
- Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla

Suomi osana Venäjää

- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide

HI6 Maailman kulttuurit kohtaavat **2 op**

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- kulttuurit ja niiden vuorovaikutus

Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- Aasian kulttuurit
- Afrikan kulttuurit
- arktiset kulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Latalalaisen Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit
- Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

HI7 Sotahistoria

2op

Opintojaksolla perehdytään maailman sotahistoriaan.
Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hyväksytty)

HI8 Historian kertauskurssi

2op

Historian kertaamiseen tarkoitettu kurssi.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty) Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä, jonka edellytyksenä on osallistuminen opetukseen ja preliminäärikokeeseen.

YHTEISKUNTAOPPI (YH)

Pakolliset opintojaksot

YH1 Suomalainen yhteiskunta

2 op

YH2 Taloustieto

2 op

YH3 Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

2 op

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

YH4 Lakitieto

2 op

Oikeusjärjestyksen perusteet

- juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet
- oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö
- oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä
- oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- sopimus- ja vahingonkorvausoikeus
- perhe- ja jäämistöoikeus
- varallisuusoikeus
- tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus

- työoikeus
- asumiseen liittyvä sopimusoikeus
- hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa
- prosessi- ja rikosoikeus
- ympäristöoikeus

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

YH5 Yhteiskuntaopin kertauskurssi

2 op

Yhteiskuntaopin kertaamiseen tarkoitettu kurssi.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty) Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä, jonka edellytyksenä on osallistuminen opetukseen ja preliminäärikokeeseen.

USKONTO

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO (UE)

Pakolliset opintojaksot

UE1 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä **2 op**

UE2 Maailmanlaajuinen kristinuskko **2 op**

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

UE3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä **2 op**

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

UE4 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa **2 op**

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden

elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa

- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinusko yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

UE5 Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

2 op

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

UE6 Uskonto, tiede ja media

2 op

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

ORTODOKSINEN USKONTO (UO)

Pakolliset opintojaksot

UO1 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä **2 op**

UO2 Ortodoksisuus maailmassa **2 op**

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

UO3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

2 op

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan, Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan, Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

UO4 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

2 op

- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden ilmeneminen suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- kristinuskon tulo Suomeen ja luostarien vaikutus ortodoksisuuteen Karjalassa
- ortodoksit lännen ja idän välissä, autonominen Suomen ortodoksinen kirkko ja suuntautuminen suomalaiseen yhteiskuntaan
- kielelliset ja kansalliset ortodoksiset vähemmistöt Suomessa
- luterilainen ja katolinen kirkko sekä muita uskonnollisia yhteisöjä Suomessa
- kristinusko suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa
- uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa

UO5 Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus

2 op

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus ja uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa
- ortodoksisen taiteen muodot: kirkkomusiikki, ikonitaide, arkkitehtuuri, hymnografia
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin tarkastelu taiteen eri muotojen avulla
- uskontojen ja erityisesti ortodoksisuuden ilmeneminen tämän päivän taiteessa

UO6 Ortodoksisuus, tiede ja media

2 op

- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja symbolien käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus ja ortodoksisen kirkon mediamaailma
- uskonnon käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki
- tiede, media ja ortodoksisen kirkon eettinen opetus

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO (ET)

Pakolliset opintojaksot

ET1 Minä ja hyvä elämä

2 op

ET2 Minä ja yhteiskunta

2 op

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

ET3 Kulttuurit

2 op

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuuri relativismi
- kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu

- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisu, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäntavoihin, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset
- etnisyyden, rasmin ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

ET4 Katsomukset

2 op

- katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne
- ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi
- katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana
- poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön
- elämäntavojen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämäntavojen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat

ET5 Uskonnot ja uskonnottomuus

2 op

- keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala
- kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet
- ateismi, agnostismi, uskonnottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- uskonnon ja uskonnottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapauskonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate

ET6 Tulevaisuus

2 op

- tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita
- tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin
- yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa
- globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset
- yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana
- erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat

TERVEYSTIETO (TE)

Pakolliset opintojaksot

TE1 Terveys voimavarana **2 op**

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

TE2 Terveys ja ympäristö **2 op**

Opintojaksossa kehitetään valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää sekä perehdytään tutkimustiedon hankkimisen periaatteisiin. Mediaympäristön ohella tarkastellaan myös muiden elinympäristöjen terveysvaikutuksia sekä arvioidaan omien valintojen merkitystä ympäristön terveellisyydelle. Lisäksi opintojaksossa syvennyttään riippuvuuksiin ja niiden vaikutuksiin.

TE3 Terveys ja yhteiskunta **2 op**

Opintojaksossa tarkastellaan terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisia kehityslinjoja sekä tulevaisuuden haasteita yhteiskunnassa. Avataan keskeisiin tarttumattomiin ja tartuntatauteihin liittyviä tekijöitä sekä tarkastellaan sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle. Perehdytään terveyteen ja sairauksiin liittyviin eettisiin kysymyksiin sekä globaaleihin terveyshaasteisiin.

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

TE4 Terveystiedon kertauskurssi **2 op**

Opintojaksossa kerrataan lukion terveystiedon oppimäärää ja harjoitellaan ylioppilastehtäviin vastaamista. Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=häväsytty)

LIIKUNTA (LI)

Pakolliset opintojaksot

LI1 Oppiva liikkuja **2 op**

LI2 Aktiivinen elämä **2 op**

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

LI3 Uudet mahdollisuudet **2 op**

Opintojakson tarkoitus on monipuolistaa opiskelijan liikunnallista osaamista. Tutustutaan uusiin, koulussa vähemmän esiintyviin liikuntalajeihin ja -muotoihin sekä haastetaan itseämme soveltamalla tuttuja lajeja uusilla tavoilla. Opintojakson sisältö suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.

LI4 Yhdessä liikkuen **2 op**

Opintojakson tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan sosiaalista toimintakykyä ja yhteenkuuluvuutta liikunnan avulla. Työtavoissa painottuu opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta. Opintojaksolla suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä sovittu ja suunniteltu liikuntaprojekti

(esimerkiksi retki, vaellus, liikuntatapahtuma, ryhmäyttävä liikunta). Opintojakson sisältö rakentuu siis opiskelijoiden ideoiden ja toiveiden mukaisesti, yhdessä suunnitellen.

e-Sport-opiskelija: Suositellaan valitsemaan kurssi.

LI5 Virkistystä liikunnasta

2 op

Opintojakso edistää opiskelijan psyykkistä hyvinvointia, myönteistä minäkuvausta ja opiskeluvireyttä. Opintojaksolla pyritään löytämään opiskelijoille mieleisiä liikuntamuotoja, joiden avulla edistää jaksamista: kokeillaan vireystilaa nostavia sekä rentouttavia ja elämyksellisiä liikuntamuotoja. Opintojaksolla korostuvat liikunnan ilo ja virkistys ja sisältö suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.

e-Sport-opiskelija: Suositellaan valitsemaan kurssi.

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

LI6 Vanhat tanssit

2 op

Opintojaksolla tutustutaan vanhoihin salonki- ja muihin historiallisiin tansseihin sekä paritanssin saloihin. Lisäksi suunnitellaan ja toteutetaan vanhojen päivän juhlallisuudet. Opintojakso huipentuu vanhojen tansseihin – tanssiesitykseen sekä mahdollisiin iltamiin.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

LI7 Harrastuksesta elämäntapa

2 op

Harrastatko säännöllisesti liikuntaa? Opintojakson voi suorittaa tekemällä itsellesi oman liikuntasuunnitelman (esimerkiksi kuntosali, kestävyysliikunta) tai osallistumalla ohjattuun liikuntaan vapaa-ajalla. Suorituskerrat merkitään opintojaksoon liittyvään suorituspassiin ja suoritusten sisällöistä tehdään harjoituspäiväkirja. Opintojakso suoritetaan itsenäisesti. Tarkemmat ohjeet opintojakson suorittamiseen saat liikunnanopettajalta.

e-Sport-opiskelija: Suositellaan valitsemaan kurssi.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

LI8 Harrastajasta ohjaajaksi

2 op

Ohjaatko liikuntaa? Mikäli toimit ohjaajana liikuntaryhmässä, voit saada ohjaustoiminnastasi opintojakson. Opintojakso edellyttää ohjauskertojen merkitsemistä ohjaajapassiin sekä harjoituspäiväkirjan täyttämistä (sisältäen tuntisuunnitelmat). Opintojakso suoritetaan itsenäisesti. Tarkemmat ohjeet opintojakson suorittamiseen saat liikunnanopettajalta.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

LILD4: Liikunnan lukiodiplomi

2 op

Liikunnan lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittämällä fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään. Liikunnan lukiodiplomi muodostuu liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen/harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearviointin muodostamasta kokonaisuudesta. Liikunnan lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on, että opiskelija on suorittanut neljä (4) liikunnan opintojaksoa.

MUSIIKKI (MU)

Pakolliset opintojaksot

MU1 Intro – kaikki soimaan 2 op

MU2 Syke – soiva ilmaisu 2 op

Opintojaksossa vahvistetaan opiskelijan musiikki-identiteettiä ja musiikillisia taitoja. Opintojakson ohjelmistossa monipuolisesti erilaisia musiikkityylejä sekä tutustumista musiikin luovaan tuottamiseen. Opintojakso on vaihtoehtoinen KU2-opintojakson kanssa.

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

MU3 Genre – globaali uteliaisuus 2 op

Opintojaksossa on tavoitteena, että opiskelija oppii tuntemaan erilaisia musiikkilajeja, -tyylejä ja -kulttuureja. Opiskelija kehittää musisointitaitojaan. Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

MU4 Demo – luovasti yhdessä 2 op

-tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu
-musiikillinen tai taiteidenvälinen ryhmän resurssien mukaan
-musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa
Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

MU5 Bändisoitto 2 op

Kurssi on tarkoitettu opiskelijalle, joka haluaa musisoida pienryhmässä, esim. bändissä. Kurssilla on ryhmäsoittoa ohjatusti sekä itsenäistä harjoittelua. Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

MU6 Löydä oma äänesi – laulu ja äänenkäyttö 2 op

Opintojaksolla perehdytään äänenkäyttöön tekemällä erilaisia ja monipuolisia äänenkäyttö- ja hengitysharjoituksia, sekä lauletaan yksi- ja moniäänisiä lauluja. Opintojakson ohjelmisto on monipuolista, johon opiskelijat pääsevät vaikuttamaan. Opintojaksolla perehdytään myös mikrofoni laulamiseen. Opintojakson aikana on mahdollisuus saada myös yksityistä lauluopetusta. Opintojakson aikana esiinnyttään, opiskelijoiden toiveet huomioiden, joko koulun tilaisuuksissa tai muussa projektissa. Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

MULD1 Musiikin lukiodiplomi 2 op

Lukion musiikin opinnoissa voidaan suorittaa musiikin lukiodiplomi, jossa opiskelija voi tuoda esille omaa musiikillista osaamistaan ja kasvamistaan. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan musiikissa. Opiskelija osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa ja kypsyyttä osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja -toiminnastaan.

Musiikin lukiodiplomin voi toteuttaa yksin tai ryhmän jäsenenä. Musiikin lukiodiplomin edellytyksenä on vähintään neljä lukion musiikin kurssia. Aikaa musiikin lukiodiplomin tekemiseen on koko lukioaika.

Lukiodiplomin laajuus yksi kurssi. Diplomitodistus on osa lukion päättötodistusta. Lisää musiikin lukiodiplomista löydät [opetushallituksen diplomisivuilta](#).

KUVATAIDE (KU)

Pakolliset opintojaksot

KU1 Omat kuvat, jaetut kulttuurit **2 op**

KU2 Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt **2 op**

Opintojakso herättelee tarkkailemaan ympärillä olevaa rakennettua ja rakentamatonta ympäristöä. Opintojaksolla tutustutaan arkkitehtuuriin, muotoilun ja ympäristötaiteen käsitteisiin ja kuviin sekä harjoitellaan mm. kolmiulotteista työskentelyä ja tilan kuvaamisen keinoja. Opintojakso on vaihtoehtoinen MU2-opintojakson kanssa

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

KU3 Kuva viestii ja vaikuttaa **2 op**

Opintojaksolla syvennytään median maailmaan käyttäjänä, tuottajana ja tulkitsijana. Opintojaksolla perehdytään erityisesti digitaaliseen kuvaan, kuvanmuokkaukseen, mainontaan ja sosiaalisen median ilmiöihin sekä tutkitaan kuvan ja median vaikutuksia. Rohkaistutaan ottamaan kantaa ja vaikuttamaan kuvallisen ilmaisun avulla.

KU4 Taiteen monet maailmat **2 op**

Opintojaksolla tutkitaan visuaalisen kulttuurin teoksia ja ilmiöitä eri aikakausilta sekä tuotetaan omia kuvia käyttäen erilaisia tekniikoita. Päädytään taiteen kuvista oman elämän ajankohtaisiin kuviin käyttäen erilaisia materiaaleja ja tekniikoita oman kiinnostuksen mukaan. Mahdollisuuksien mukaan opetuksessa hyödynnetään mm. museoiden tarjoamia mahdollisuuksia (esimerkiksi museovierailu).

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

KU5: Viimeiset vedokset – abivuoden teokset **2 op**

Opintojakso ajoittuu abivuoteen ja keskittyy sen tapahtumiin. Opintojaksolla rakennetaan mahdollisen abinäytelmän lavasteita sekä ideoidaan ja toteutetaan penkkariteemaan sopivaa rekvisiittaa sekä penkkarilakanoita. Opintojaksolla on mahdollista toteuttaa myös jokin muu yhteinen kuvataideprojekti. Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

KULD2: Kuvataiteen lukiodiplomi **2 op**

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa. Kuvataiteen lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin laaja-alaista osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti erilaisia kuvia. Opintojakson keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan lukiodiplomille asettamiin tavoitteisiin sekä hänen valitsemaansa tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Kuvataiteen lukiodiplomi muodostuu teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia ja kuvataiteen tuntemusta kuvaavasta portfoliosta. Kuvataiteen lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on, että opiskelija on suorittanut neljä (4) liikunnan opintojaksoa.

OPINTO-OHJAUS (OP)

Pakolliset opintojaksot

OP1 Minä opiskelijana 2 op

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

OP2 Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus 2 op

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

VALINNAISET AINEET, LUKIODIPLOMIT JA TEMAATTISET OPINNOT

VIERAAT KIELET

RANSKA, B3-OPPIMÄÄRÄ (RAB) Lukiossa alkava oppimäärä

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

RAB31 Ranskan kielen alkeet 2 op

Opintojaksolla opiskellaan perusvuorovaikutukseen liittyvää kieltä ja opitaan selviytymään yksinkertaisista arkipäivän viestintätilanteista. Lisäksi tutustutaan ranskan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijan aiemmin oppimiin kieliin.

RAB32 Asioidaan ranskaksi 2 op

Opintojaksolla harjoitellaan erilaisia asiointitilanteita ja opitaan kertomaan itsestä ja lähipiiristä. Opintojaksolla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista ja tutustutaan erilaisiin viestintästrategioihin.

RAB33 Koulu ja harrastukset 2 op

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin. Harjoitellaan mielipiteen ilmaisua ja monipuolistetaan vuorovaikutustaitoja.

RAB34 Ranskan kieli maailmalla 2 op

Opintojakson aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ranskankielisessä maailmassa. Opintojaksolla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan pienten viestinnällisten tehtävien avulla.

RAB35 Hyvinvointi ja terveys 2 op

Opintojakson aiheina ovat hyvinvointi, ihmissuhteet ja ihmisen eri elämänvaiheet. Opintojaksolla harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja keskustellaan arkipäivän asioista. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

RAB36 Kulttuuri 2 op

Opintojakson aihepiirit liittyvät ranskankieliseen kulttuuriin sen laajassa merkityksessä ja kulttuuri-ilmiöitä tarkastellaan nuorten näkökulmasta.

RAB37 Opiskelu, työ ja tulevaisuus 2 op

Opintojakson aiheet liittyvät kouluun, opiskeluun ja tulevaisuudensuunnitelmiin.

RAB38 Media

2 op

Opintojaksolla käsitellään ajankohtaisia aiheita ja harjoitellaan edelleen keskustelutaitoja ja kerrataan aiemmin opittua.

VIERAAT KIELET

SAKSA, B3-OPPIMÄÄRÄ (SAB)

Lukiassa alkava oppimäärä

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

SAB31 Tutustutaan toisiimme ja saksan kieleen

2 op

Opintojaksossa on tavoitteena mm. vahvistaa mielenkiintoa uutta kieltä ja kulttuureja kohtaan sekä löytää itselle sopivia keinoja opiskella kieltä.

SAB32 Matkustellaan ja asioidaan saksan kielellä

2 op

Opintojakson aihepiirit liittyvät mm. omaan lähipiiriin ja arkeen sekä tavanomaisiin asiointitilanteisiin.

SAB33 Minä, lähiympäristöni ja vapaa-aikani

2 op

Opintojakson aihepiirit liittyvät mm. vapaa-ajan viettoon, harrastuksiin ja kouluun.

SAB34 Saksan kieli ja kulttuuri maailmalla

2 op

Opintojakson aihepiirejä ovat mm. kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit, arjen tavat ja traditiot.

SABB35 Hyvinvointi tänään ja tulevaisuudessa

2 op

Opintojakson aihepiirit liittyvät hyvinvointiin, terveyteen ja eri elämänvaiheisiin.

SAB36 Kulttuuri

2 op

Opintojakson aihepiirit liittyvät erilaisiin kulttuuriaiheisiin.

SAB37 Opiskelu, työ ja tulevaisuus

2 op

Opintojakson aihepiirejä ovat opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä, kuten myös tulevaisuuden suunnitelmat.

SAB38 Yhteinen maapallomme

2 op

Opintojakson keskeisiä sisältöjä ovat ajankohtaiset aiheet, kohdekieliset mediat, sekä lähdekritiikki.

KOTITALOUS (KO)

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

KO1 Kotitalous 1

2 op

Opintojaksolla valmistetaan ruokaa, leivotaan ja tehdään erilaisia kodinhoidon tehtäviä. Opintojakson tavoitteena on antaa vinkkejä itsenäiseen arkeen ja asumiseen opiskeluaikana, kiinnittää huomiota omiin

ruokavalintoihin ja kulutustottumuksiin ja keventää teoriapainotteista opiskelua. Opintojakson sisältöjä valitaan opiskelijoiden mielenkiinnon mukaan.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

KO2 Kotitalous 2

2 op

Opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat erilaisia ruokia ja leivonnaisia. Opintojaksolla tutustutaan mm. kansainväliseen ruokakulttuuriin ja juhlatarjoilun järjestämiseen. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan tietoja ja taitoja kotitalouden eri osa-alueilla ja keventää teoriapainotteista opiskelua käytännön toiminnalla. Opintojakson sisältöä tarkennetaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

TEATTERITAIDE (TT)

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

TT1 TTE2 TT3 Teatteritaide 1-3

Ohjelmoinnin peruskurssi lukiolaiselle

2 op

Tavoitteena on yhdessä opiskelijoiden ja muun sidosryhmän kanssa suunnitella ja toteuttaa yksi tai useampi draamallinen esitys (esim. Kuurina-teatterin kesäteatteriesitys). Opintojaksolla opitaan draaman ja musiikin keinoja ja menetelmiä käyttäen ryhmätyöskentely-, vuorovaikutus- ja tunnetaitoja. Tutkitaan edellä mainittujen menetelmien merkitystä produktion valmistumisessa.

Opintojakson järjestäjänä on koulun ulkopuolinen yhteistyötaho Kuurina-teatteri. Kokoontuminen pääsääntöisesti Sysmän Teatteritalolla 2-3h/viikko.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

TIETOTEKNIikka (TEK)

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

TEK1 Ohjelmoinnin peruskurssi lukiolaiselle

2 op

Opintojakson tavoitteena on oppia Python-kielen perusteet, ohjelmoinnin logiikkaa, ohjelmointitekniikka eli ohjaamaan koneen toimintaa ohjelmointikielen avulla sekä oppia muodostamaan yksinkertaisia aliohjelmista koostuvia ohjelmia ja hyödyntämään Pythonin kirjastoja niiden tukena.

e-Sport-opiskelija: Suositellaan valitsemaan kurssi.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

TEK2 Ohjelmoinnin perusteet – Javan alkeet

2 op

Opintojakson tavoitteena on oppia Java-kielen perusteet, ohjelmoinnin logiikkaa, ohjelmointitekniikka eli ohjaamaan koneen toimintaa ohjelmointikielen avulla. Opintojakson suoritus perustuu Helsingin yliopiston Tietojenkäsittelytieteen laitoksen avoimeen MOOC-kurssiin (massive open online courses).

Katso lisätiedot osoitteesta www.mooc.fi

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

KÄSITYÖ (KÄ)

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

KÄ1 Käsityön työpaja 1

2 op

Käsityön työpajassa opiskelijaideoi, suunnittelee ja valmistaa mieleisensä käsityötuotteen. Opintojaksolla voi käyttää valitsemiaan käsityön tekniikoita, työvälineitä sekä materiaaleja. Lisäksi opiskelija dokumentoi ja arvioi omaa työskentelyään sekä tuotosta.

Arviointi: numeroarviointi

KÄ2 Käsityön työpaja 2

2 op

Käsityön työpajassa opiskelijaideoi, suunnittelee ja valmistaa mieleisensä käsityötuotteen. Opintojaksolla voi käyttää valitsemiaan käsityön tekniikoita, työvälineitä sekä materiaaleja. Lisäksi opiskelija dokumentoi ja arvioi omaa työskentelyään sekä tuotosta.

Arviointi: numeroarviointi

KÄLD3: Käsityön lukiodiplomi

2 op

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan käsityössä. Käsityön lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija osoittaa osaamistaan laadukkaiden käsityötuotteiden omaehtoisessa suunnittelussa, valmistuksessa sekä prosessin arvioinnissa. Opintojakson keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan lukiodiplomille asettamiin tavoitteisiin sekä hänen valitsemaansa tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Käsityön lukiodiplomi muodostuu käsityötuotteesta tai käsityöteoksesta sekä sen suunnittelu- ja valmistusprosessia ja itsearviointia kuvaavasta portfolioista. Käsityön lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on, että opiskelija on suorittanut kaksi (2) käsityön opintojaksoa.

e-SPORT (ES)

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

ES1 Pelikasvatus

2 op

Tavoitteena on tutustua eri e-urheilupeleihin ja pelaamiseen tarvittaviin laitteisiin, oppia yhteistyötä ja yhteishengen luomista.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

ES2 Hyvinvointia urheilijan elämään

2 op

Tavoitteena on, että e-urheilija saa valmiuksia seuraavista asioista: ruokailu, liikunta, virkistytymis- ja lepotottumukset sekä arkipäivän velvollisuudet.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

ES3 Pelaaminen 1

2 op

Opiskelija harjoittelee valitsemaansa peliä /pelejä ja kehittyy omalla tasollaan valmentajan tukemana.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

ES4 Pelaaminen 2

2 op

Opiskelija harjoittelee valitsemaansa peliä /pelejä ja kehittyy omalla tasollaan valmentajan tukemana.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

ES5 Pelaaminen 3

2 op

Opiskelija harjoittelee valitsemaansa peliä /pelejä ja kehittyy omalla tasollaan valmentajan tukemana.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

ES6 E-urheilu nyt **2 op**
Opiskelija tutustuu e-urheilun tuomiin mahdollisuuksiin ja pelin monipuolistamiseen.
Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

ES7 E-urheilu elämäntapana **2 op**
Kurssin tavoitteena pelitaidon lisääminen.
Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

e-Sportlinjan opiskelija: SUOSITELLAAN VALITSEMAAN SEURAAVIA OPINTOJAKSOJA
Katso opintojaksoesittelyt tästä oppaasta.

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

ÄI9 Vuorovaikutustaitojen syventäminen **2 op**

PSYKOLOGIA

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

PS4 Tunteet ja mielenterveys **2 op**

LIIKUNTA

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot

LI4 Yhdessä liikkuen **2 op**

LI5 Virkistystä liikunnasta **2 op**

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

LI7 Harrastuksesta elämäntapa **2 op**

TIETOTEKNIikka

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

TEK1 Ohjelmoinnin peruskurssi lukiolaiselle **2 op**

LUKIODIPLOMIT

MULD1 Musiikin lukiodiplomi **2 op**

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan oppiaineryhmässä tai oppiaineessa osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

KULD2: Kuvataiteen lukiodiplomi **2 op**

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa. Kuvataiteen lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin laaja-alaista osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti erilaisia kuvia. Opintojakson keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan lukiodiplomille asettamiin tavoitteisiin sekä hänen valitsemaansa tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Kuvataiteen lukiodiplomi muodostuu teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia ja

kuvataiteen tuntemusta kuvaavasta portfoliosta. Kuvataiteen lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on, että opiskelija on suorittanut neljä (4) kuvataiteen opintojaksoa.

KÄLD3: Käsityön lukiodiplomi

2 op

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan käsityössä. Käsityön lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija osoittaa osaamistaan laadukkaiden käsityötuotteiden omaehtoisessa suunnittelussa, valmistuksessa sekä prosessin arvioinnissa. Opintojakson keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan lukiodiplomille asettamiin tavoitteisiin sekä hänen valitsemaansa tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Käsityön lukiodiplomi muodostuu käsityötuotteesta tai käsityöteoksesta sekä sen suunnittelu- ja valmistusprosessia ja itsearviointia kuvaavasta portfoliosta. Käsityön lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on, että opiskelija on suorittanut kaksi (2) käsityön opintojaksoa.

LILD4: Liikunnan lukiodiplomi

2 op

Liikunnan lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyjään. Liikunnan lukiodiplomi muodostuu liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen/harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta. Liikunnan lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on, että opiskelija on suorittanut neljä (4) liikunnan kuvataiteen opintojaksoa.

LUKIO-OPISKELUN TVT-TAIDOT, DIGIOSAAMINEN (TO)

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

TO1 Lukio-opiskelun TVT-taidot, digiosaaminen

2 op

Opintojakso on tarkoitettu opiskeltavaksi 1. opiskeluvuotena. Monissa lukion oppiaineiden (esimerkiksi MA, FY, KE, BI, GE) opinnoissa ja kokeissa sekä sähköisissä ylioppilaskirjoituksissa (abitti) edellytetään digitaalisten taitojen ja monien sovellusten hallintaa (mm. GeoGebra, TI-Nspire, LibreOffice (Writer, Calc, Draw), SpeedCrunch, Marvin Sketch, LoggerPro, GIMP, Abitin kaavaeditori). Opintojaksolla tutustaan sähköisen kokeen (Abitti ja yo-koe) järjestelmään ja ympäristöön. Opetellaan sovellusten käyttöä oppiaineille tyypillisten tehtävien ja esimerkkien avulla sekä kerrataan tekstiasiakirjan laadinnan perusteita. Samalla opiskelija kehittää digitaitojaan, osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa. Tavoitteena on opiskelijan oma, itsenäinen ja aktiivinen harjoittelu.
Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

SÄHKÖISET TYÖVÄLINEET YO-KOKEESSA (TO)

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

TO2 Sähköiset työvälineet yo-kokeessa

2 op

Opintojakso on tarkoitettu ensisijaisesti 2. vuoden opiskelijoille, joilla on tarkoitus osallistua matematiikan ja/tai luonnontieteiden yo-kirjoituksiin. Opintojaksolla syvennetään taitoja esittää matematiikan ja luonnontieteen tehtävien ratkaisuja sähköisesti. Harjoitellaan funktioiden ja tilastojen käsittelyä, matemaattisten mallien muodostamista sekä geometrisia konstruktioita. Tavoitteena on vahvistaa ohjelmistojen monipuolisen hyödyntämisen taitoja. Harjoitellaan myös tilastoaineistojen ja lukujonojen käsittelemistä ja kuvaamista sekä talousmatematiikan laskuja.
Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

LIIKENNEKASVATUS (TO)

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

TO3 Liikennekasvatus

2 op

Opintojakso toteutetaan yhteistyössä lukion ja liikennekouluyrityksen kanssa. Lukio vastaa suunnittelusta (opetussuunnitelma ja työjärjestys) ja myöntää suoritusmerkinnän. Yrittäjä vastaa käytännön järjestelyistä ja koulutuksen sisällöstä.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

KULTTUURIKURSSI (TO)

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

TO4 Kulttuurikurssi

2 op

Opintojaksolla toteutetaan matka/matkoja erilaisiin kulttuurielämyksiin. Opintojakson sisältöä suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja heidän kiinnostuksen kohteitaan huomioiden. Vierailukohteita voivat olla mm. teatteri, baletti, ooppera, taidemuseot, konsertit, elokuvat tai erilaiset työpajat. Vierailukohteisiin perehdytään ennen vierailua yhdessä tarkastellen niitä eri näkökulmista ja vierailujen jälkeen niitä pohditaan ja tulkitaan yhdessä.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

ESIINTYMISKURSSI (TO)

Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot

TO5 Esiintymiskurssi

2 op

Voit suorittaa opintojakson osallistumalla koulun juhlien suunnitteluun ja järjestämiseen. Osoitat aktiivisuutta esiintymällä koulun juhlissa.

Arviointi: suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

OHJEITA OPINTOSUUNNITELMAN TEKEMISEEN

Lukion oppimäärä on vähintään 150 opintopistettä (op), joista vähintään 20 op on oltava valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Opintoja on hyvä valita hieman yli 150 opintopisteen.

- Tee valintasi lomakkeeseen ympäröimällä opintojakson tunnus ja numero: esim. ÄI1, ÄI2-3...
- Teet valintasi alustavasti koko lukion ajaksi, mutta voit tarkistaa niitä vielä myöhemmin.
- Koska ylioppilastutkinnon kokeet perustuvat pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojaksojen tietoihin, on hyvä valita opintojaksoja riittävä määrä. Koulukohtaisista valinnaisista on myös kokeissa hyötyä.
- Matematiikan ensimmäinen opintojakso MAY1 on kaikille yhteinen, muuten valitse lyhyt tai pitkä oppimäärä.
- Katsomusaine: Katsomusaineista valitse uskonto, jos kuulut kirkkoon (UE tai UO). Muut osallistuvat elämänskatsomustietoon.
- Kuvataide ja musiikki: pakollisia opintojaksoja on valittava vähintään kolme, mutta kaikki pakolliset opintojaksotkin voit valita.
- e-Sportlinja: tutustu opinto-oppaan opintojaksoihin, joita sinun on opiskeltava ja joita suositellaan valittaviksi.
- Laske lopuksi valitsemiesi opintojaksojen opintopistemäärä (löydät ne opinto-oppaasta) ja merkitse valintalomakkeeseen pakollisten ja valinnaisten opintojen opintopisteiden määrät sekä opintojaksojen kokonaismäärä.
- Merkitse opintojaksovalintasi itsellesi muistiin opinto-oppaan takana olevaan taulukkoon.

SYSMÄN LUKION AINEVALINTAKORTTI / LOPS 2021			
Opiskelijan nimi			
Valtakunnalliset opintojaksot		pakollinen	valinnainen
Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot			

Täytä lomake ohjeiden mukaisesti

Äidinkieli ja kirjallisuus ÄI	ÄI 1	ÄI 2-3	ÄI 4	ÄI 5	ÄI 6-7	ÄI 8	ÄI 9	ÄI 10	ÄI 11	ÄI 12	ÄI 13			
A1-kieli englanti ENA	ENA 1-2	ENA 3	ENA 4	ENA 5	ENA 6	ENA 7	ENA 8	ENA 9	ENA 10	ENA 11				
RUB1-kieli ruotsi RUB	RUB 1-2	RUB 3	RUB 4	RUB 5	RUB 6	RUB 7	RUB 8	RUB 9						
Matematiikka lyhyt oppimäärä MAB	MAY 1	MAB 2	MAB 3	MAB 4	MAB 5	MAB 6-7	MAB 8	MAB 9	MAB 10					
Matematiikka pitkä oppimäärä MAA	MAY 1	MAA 2	MAA 3	MAA 4	MAA 5	MAA 6	MAA 7	MAA 8	MAA 9	MAA 10	MAA 11	MAA 12	MAA 13	MAA 14
Biologia BI	BI 1	BI 2-3	BI 4	BI 5	BI 6	BI 7								
Maantiede GE	GE 1	GE 2	GE 3	GE 4										
Fysiikka FY	FY 1-2	FY 3	FY 4	FY 5	FY 6	FY 7	FY 8	FY 9	FY 10					
Kemia KE	KE 1-2	KE 3	KE 4	KE 5	KE 6	KE 7	KE 8							
Filosofia FI	FI 1	FI 2	FI 3	FI 4										
Psykologia PS	PS 1	PS 2	PS 3	PS 4	PS 5									
Historia HI	HI 1	HI 2	HI 3	HI 4	HI 5	HI 6	HI 7	HI 8						
Yhteiskuntaoppi YH	YH 1	YH 2	YH 3	YH 4	YH 5									
Uskonto UE vai UO	U 1	U 2	U 3	U 4	U 5	U 6								
Elämäntietä ET	ET 1	ET 2	ET 3	ET 4	ET 5	ET 6								
Terveystieto TE	TE 1	TE 2	TE 3	TE 4										

Liikunta LI	LI 1	LI 2	LI 3	LI 4	LI 5	LI 6	LI 7	LI 8	LI LD4					
Musiikki MU	MU 1	MU 2	MU 3	MU 4	MU 5	MU 6	MU LD1							
Kuvataide KU	KU 1	KU 2	KU 3	KU 4	KU 5	KU LD2								
Opinto-ohjaus OP	OP 1	OP 2												
B3-kieli ranska RAB	RAB 1	RAB 2	RAB 3	RAB 4	RAB 5	RAB 6	RAB 7	RAB 8						
B3-kieli saksa SAB	SAB 1	SAB 2	SAB 3	SAB 4	SAB 5	SAB 6	SAB 7	SAB 8						
Kotitalous KO	KO 1	KO 2												
Tietotekniikka TEK	TEK 1	TEK 2												
Käsityö KÄ	KÄ 1	KÄ 2	KÄ LD3											
Teatteritaide TT	TT 1	TT 2	TT 3											
e-Sport ES	ES 1	ES 2	ES 3	ES 4	ES 5	ES 6	ES 7							
Lukio-opiskelun TVT-aidot, digiosaaminen TO1	TO 1													
Sähköiset työvälineet yo-kokeessa TO2	TO 2													
Liikennekasvatus TO3	TO 3													
Kulttuurikurssi TO4	TO 4													
Esiintymiskurssi TO5	TO 5													

Kaikille pakollisten aineiden opinnot yhteensä _____

Valinnaisten aineiden opinnot yhteensä _____

Kaikki opinnot yhteensä _____

